

ПРАВО НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я У КОНСТИТУЦІЯХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Охорона здоров'я населення та діяльність, спрямована на збереження і зміцнення здоров'я, вимагають постійної уваги з боку держави. Охорона здоров'я є одним із пріоритетних напрямів державної політики та одним із основних факторів національної безпеки країни.

Життя і здоров'я – найвищі соціальні цінності. У сучасному світі вони є інтегрованим показником розвитку суспільства. Проголошені у Загальній декларації прав людини (1948 р.), Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.), інших міжнародних документах, вони знайшли закріплення на конституційному рівні у більшості цивілізованих держав світу. Однак, право на охорону здоров'я по-різному формулюється у конституціях різних країн. У деяких з них, наприклад, у тих, що прийняті до другої світової війни, воно не закріплене.

Право на охорону здоров'я, яке належить до прав другого покоління, з'явилося у конституціях держав у середині ХХ ст. Винятком була Веймарська конституція 1919 р. і перші радянські конституції. Конституцією Німецької імперії (Веймарської) від 11 серпня 1919 р. (розділ 5 ст. 161) передбачалось, що для збереження здоров'я і працездатності, для охорони материнства і для попередження економічних наслідків старості, недуг і різних життєвих випадковостей імперія впроваджує систему страхування. Стаття 119 Конституції Української радянської соціалістичної республіки від 30 січня 1937 р. визначала, що громадяни УРСР мають право на матеріальне забезпечення у старості, а також у разі хвороби і втрати працездатності. Це право забезпечувалось соціальним страхуванням робітників і службовців за рахунок держави, безоплатною медичною допомогою трудящим і наданням їм у користування широкої мережі курортів. Конституція Української РСР від 20 квітня 1978 р. у ст. 40 закріпила право громадян УРСР на охорону здоров'я, яке забезпечувалось безоплатною кваліфікованою медичною допомогою, що надавалась державними закладами охорони здоров'я; розширенням мережі закладів для лікування і зміцнення здоров'я громадян; проведенням широких профілактичних заходів; заходами щодо оздоровлення навколишнього середовища та ін.

Залежно від ступеня конкретизації норм, які забезпечують право на охорону здоров'я, конституції можна поділити на три групи [1, 103]:

- 1) конституції, які не містять конкретного права на охорону здоров'я;
- 2) конституції, в яких це право тією чи іншою мірою регламентоване;
- 3) конституції, у яких чітко визначається право на охорону здоров'я і його гарантії.

До першої групи належить Основний Закон ФРН від 23 травня 1949 р., який не містить права на охорону здоров'я, але відносить до компетенції Федерального законодавства врегулювання таких заходів, як боротьба з

епідемічними та епізоотичними захворюваннями, допуск до лікарських та інших медичних професій і лікувальної діяльності, поводження з ліками, лікарськими засобами; господарське забезпечення лікарень і встановлення тарифів за допомогу, що ними надається. Конституція Австрії від 10 листопада 1920 р. також не закріплює конкретного права на охорону здоров'я, але відносить питання законодавчого регулювання і виконавчого забезпечення системи охорони здоров'я і санітарної служби до відання держави. Звід основних законів Великобританії не містить прямої згадки про право на охорону здоров'я. Немає норми, що визначає право на охорону здоров'я і в конституціях Данії, Ірландії, Фінляндії, Франції, Швеції, Ісландії та ін. [2].

Другу групу становить Конституція Греції від 11 червня 1975 р., яка передбачає низку гарантій, що включають обов'язок держави виявляти особливу турботу про хворих, які страждають невиліковними фізичними і психічними недугами, турбуватись про здоров'я громадян, особливо молоді, інвалідів, людей похилого віку. Конституція Бельгії від 17 лютого 1994 р. закріплює право на життя, яке відповідає людській гідності, що включає право на соціальне страхування, охорону здоров'я, медичну допомогу. Основний Закон Латвійської Республіки від 15 лютого 1922 р. передбачає державний захист здоров'я людей і гарантію кожному мінімуму медичної допомоги. Подібну норму містить і Конституція Литви від 25 жовтня 1992 р., яка передбачає державну турботу про здоров'я людей і гарантує медичну допомогу і послуги у разі захворювання. Конституція Королівства Нідерландів від 17 лютого 1983 р. передбачає обов'язок державних органів вживати заходів, спрямованих на захист здоров'я населення, турбуватись про забезпечення населенню достатнього життєвого рівня. До другої групи належать також Конституція Туреччини, Естонії, Хорватії та ін.

У третю групу входять держави, Основні Закони яких чітко і детально регламентують право на охорону здоров'я та його гарантії. Конституція Іспанії від 27 грудня 1978 р. визнає право на охорону здоров'я. До компетенції органів влади Іспанії віднесено організацію і керівництво охороною здоров'я через проведення профілактичних заходів, надання необхідних послуг і допомоги. Згідно зі ст. 32 Конституції Італії від 22 грудня 1947 р., республіка охороняє здоров'я як основне право особи та основний суспільний інтерес і гарантує безоплатне лікування бідних, а також передбачає, що ніхто не може бути примушений піддаватись визначеним медичним заходам не інакше як на підставі закону, який не може порушувати межі, що диктуються повагою до особи. Конституція Польщі від 2 квітня 1994 р. гарантує кожному право на охорону здоров'я і також визначає, що органи влади забезпечують громадянам незалежно від їх матеріального становища рівний доступ до виплат на охорону здоров'я, що фінансуються з публічних фондів. Органи влади зобов'язані турбуватися здоров'ям дітей, вагітних жінок, осіб з фізичними і розумовими вадами і осіб похилого віку; передбачено обов'язок державних органів боротись з епідемічними захворюваннями і попереджувати негативні для здоров'я наслідки деградації навколишнього середовища, підтримувати розвиток фізичної культури, особливо серед дітей і молоді. Право на охорону здоров'я регламентоване також ст. 64 Конституції Португалії від 2 квітня 1976 р. В ній зазначено, що всі мають право на охорону здоров'я і зобов'язані його охороняти і зміцнювати. Це право реалізується через універсальну загальнонаціональну службу охорони здоров'я і в основному на безоплатній основі. До цієї групи

також можна віднести конституції Болгарії, Румунії, Словенії, Чехії та Швейцарії [1, 106]. Як бачимо, багато конституцій, зберігаючи суть ч. 1 ст. 12 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, що визначає право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я, закріпили це право, але сформулювали його по-різному.

Конституція України від 28 червня 1996 р., зокрема, ч. 1 ст. 49 також передбачає право кожного на охорону здоров'я, медичну допомогу і медичне страхування [3]. Основний Закон нашої держави відображає у повному обсязі визначені у ст.12 Міжнародного пакту стандарти, нижче яких цивілізована держава не повинна опускатись.

Деякі конституції також містять норми, що покладають на свої держави відповідальність за заходи, необхідні для забезпечення права на найвищий досяжний для людини рівень фізичного і психічного здоров'я, визначеного згаданим міжнародним актом (ч. 2 ст. 124) [4]. Такі норми містить і Конституція України, де зазначено, що охорона здоров'я забезпечується за рахунок державного фінансування відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм; держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту (п. 2, 4 ст. 49) [3].

Отже, право на охорону здоров'я визнане світовим співтовариством як основне невід'ємне право, що належить кожній людині. Воно проголошене у міжнародно-правових актах і віднесене до економічних, соціальних і культурних прав. Право на охорону здоров'я стало невід'ємною складовою комплексу прав людини, що визнаються майже у всіх країнах, навіть у тих, де воно формально не зафіксоване.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сенюта І. Медичне право: право людини на охорону здоров'я. – Львів: Астролябія, 2007. – 223с.
2. Конституции государств Европы: В 3 т. – Т.3. – М.: Норма, 2001.
3. Конституція України [Електронний ресурс]: Закон України від 28 червня 1996 р. №24к/96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
4. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. // Права людини: Міжнародні договори України, декларації, документи. – К.: Юрінформ, 1992. – С.24-36.

Дракохруст Т. В.

кандидат наук з державного управління, старший викладач кафедри міжнародного права та європейської інтеграції ЮФ ТНЕУ

НЕОБХІДНІСТЬ ПОСИЛЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Внаслідок анексії Росією АР Крим та втрати Україною контролю над частиною території Донецької та Луганської областей в Україні з'явилися великі потоки людей, які були змушені залишити місця свого постійного проживання і переселитись до інших регіонів України. У вітчизняній